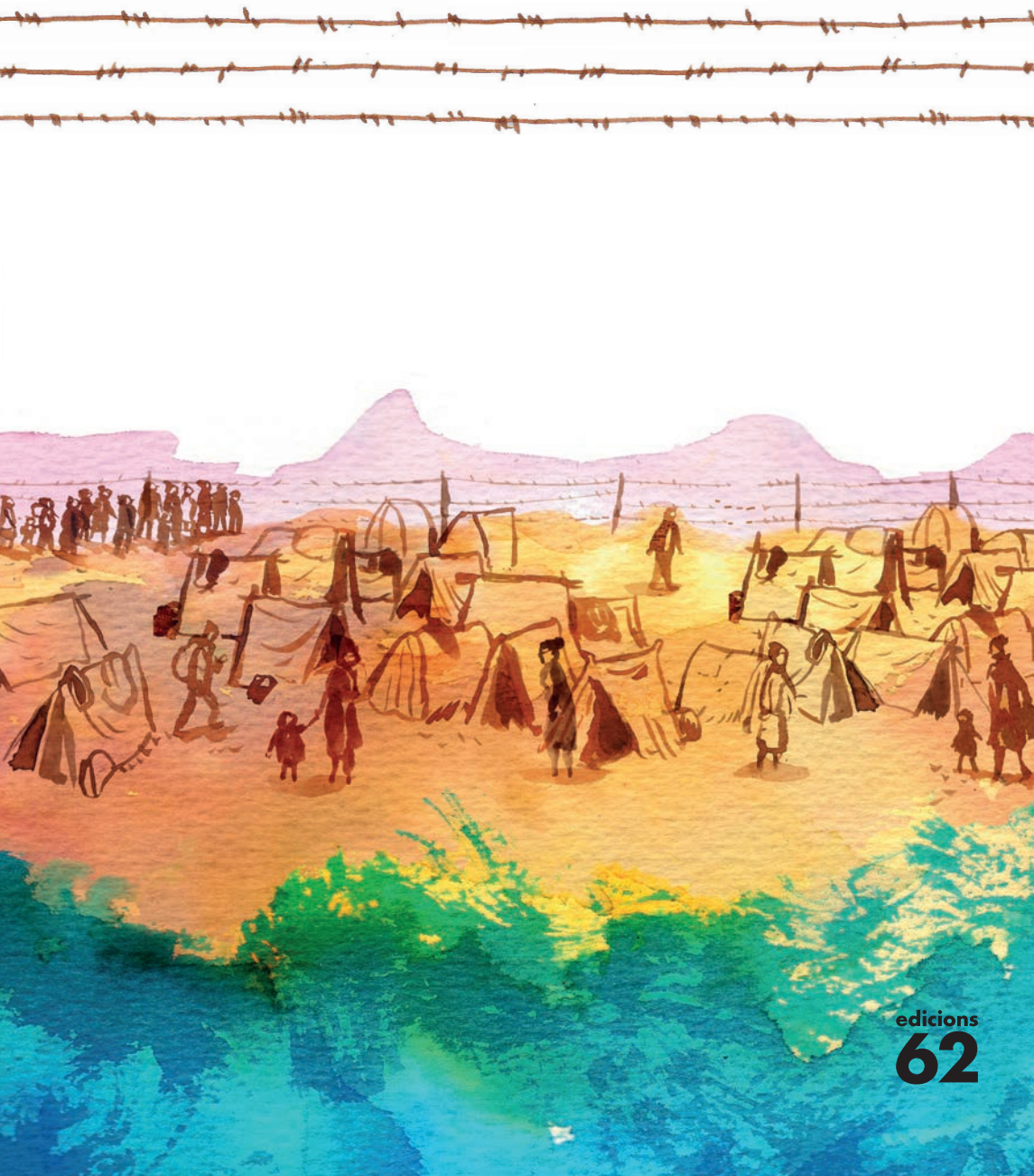

Dani Rius

La sorra

Dani Rius

La sorra

Edicions 62

Barcelona

© Daniel Rius Sabaté, 2023

*La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté
l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.
En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa
d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.
Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu
fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb
CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 /
93 272 04 47.*

Primera edició: setembre del 2023

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Grup62

DIPÒSIT LEGAL: B. 13.465-2023
ISBN: 978-84-297-8132-8

FEBRER DEL 1939

Eren una caravana de persones tristes. Havien creuat la frontera i no es decidien cap a quina banda mirar. El millor i el pitjor dels mons. Els horitzons desapareixien. Les mirades queien a les sabates desolades. Potser els semblava que no marxaven del tot si carregaven a les espatlles la roba dels nadons, l'estoig amb les arracades de l'àvia, les estovalles del casament, el petit retrat despenjat que deixava al descobert la pintura original a la paret, els llençols de lli que encara feien olor d'espígol i de generacions passades. Però no n'hi havia prou amb els objectes perquè no els estalviaven l'enyorança. Amb tot, perdien una mica menys la guerra si s'agafaven de les mans, si s'acariciaven la galta amb el tou dels dits, si es miraven amb tendresa encara que només fos un segon. Arrossegaven el calçat defallit fins on els portés. La fam, que s'enganxava a les costelles, els abatia el coratge. Una mare, a qui regalimava una llàgrima, embolicava amb una manta humida la filla morta perquè no passés més fred, i la sostenia a coll perquè sentís l'escalfor del seu pit.

L'alta muntanya no té ombra. A prop dels cims trepitjaven neu que els entrava per les soles descosides de les sabates i mullava els mitjons. La fredor intensa s'injectava

a la pell dels peus i els penetrava fins al moll de l'os. Alçaven els fronts arrugats si la respiració els ho permetia, i mesuraven l'últim esforç de la pujada. L'avi, amb la bufanda per sobre de la boina, amb només dos botons de l'abric cordats perquè la resta havien caigut, es quedava enrere, allunyant-se a cada pas de fills i nets. Però insistia que no l'esperessin, que ell ja els veia com continuaven endavant, que ell ja s'agafava amb els dits al fil de seda que els unia i els separava i s'esmunyia. Que algú ens ajudi.

A la vora de la carena marcada amb petjades silencioses, la força del vent girava els fulls d'un llibre abandonat i una capsa de fusta escampava agulles i fils de colors. Voliaven fotografies descolorides i cartes anònimes de familiars perduts.

El bosc frondós amansia el vent però no alleugeria el descens. Soldats desarmats, amb els semblants cremats per la intempèrie i els uniformes bruts i esquinçats, amb olor de suor i de derrota, s'arrapaven a les branques per no estimbar-se pels corriols. Els tendons que suportaven les articulacions fatigades, en baixes temperatures esdevien fràgils cristalls. Dones grans embolicades amb farcells posaven el cul a terra i frenaven l'impuls amb les cames arronsades i les sabates foses. La nit era un túnel d'on emergien amb veu plorosa els noms de parents i amics per assegurar-se que hi eren tots, que no hi faltava ningú. Un nen, pantalons curts i espadenyes, i la seva germana petita, amb un genoll pelat, feien cadena d'una mà menuda a un tronc i d'una branca a una altra mà menuda.

Travessaven les primeres poblacions. La desesperació que fuig de l'horror espera el refugi d'uns braços estesos. Un home gran es treia la boina, s'eixugava la suor del front, mirava a banda i banda les façanes silencioses, i deia

a cau d'orella a la seva dona que arribaven a una terra de fraternitat i llibertat. Mares amb faldilles amples contemplaven els aparadors de les botigues de queviures, de fruita i verdura fresca. Les escortaven agents amb gorra, uniformes planxats i botes enllustrades, que les empenyien a continuar avançant. Hi havia veïns que baixaven al carrer i els oferien els palmells de les mans i d'altres que observaven des de l'ombra de darrere els porticons. Els gendarmes demanaven als vilatans amb frases imperatives que tanquessin les finestres i no sortissin de casa. Doneu-nos un crostó de pa i un terra tou sota cobert.

Van conduir els exiliats a la platja. Argelers, Sant Cebrià de Rosselló. Ningú no preguntava. Van descarregar farcells, flassades i maletes, es van treure les sabates i els mitjons, van netejar la cara dels infants i dels ancians amb saliva i mocadors rebregats. A la platja no hi arrela gaire vida, solament hi ha restes de pedres o esquelets esmicolats, arrossegats per constants corrents fluvials o erosionats per les onades insistents. L'únic sostre és el cel estrellat. Només és capaç de sobreviure-hi qui resisteix pluges, vents forts, una salinitat elevada i un sol abrasador. Gotes de suor freda lliscaven sobre aquells rostres o descansaven als cabells o als abrics, que les absorbien resignats. Deseenes de milers de persones van desplomar-se mig mortes a la sorra després d'haver fet centenars de quilòmetres en retirada, d'haver caminat gairebé descalces, derrotades, desintegradades, perseguides per monstres que els trepitjaven els talons o els bombardejaven quan elles ja havien abaixat els braços. L'arribada, encara que fos a la intempèrie, era un respir. I van tancar els ulls.

DETRITUS

Era la primera nit a la platja i en Martí no havia pogut dormir. Seia arraulit davant del mar i sentia un ofec al pit. Donava l'esquena als migrants ensorrats i al filferro espinós. El matí despuntava i el mar era un llençol d'un blau intens. En cada tímida onada l'escuma blanca llepava la sorra rogenca i després l'aigua es retirava com un vel de seda. Una gota de llum d'aquarel·la es diluïa rosada i ataronjada a l'horitzó. Núvols alts i fins s'esfilagarsaven.

En Martí es va tapar el front amb les mans i, tot seguit, es va pressionar els ulls amb els palmells per intentar deixar de pensar, però una visió se li va imposar: el nivell de l'aigua pujava de tal manera que notava que li banyava les botes, que el cobria fins a la cintura, que el submergia completament. No es va alçar. No va intentar nedar. Va obrir espantat els ulls plorosos. Aguantava la respiració i sentia la pressió al cap desbordat, als pulmons ofegats i sobre les espatlles del capot militar. Al fons, veia milers de cossos sota flassades que no suraven. Hi havia soldats que havien fet la guerra, ancians i mares abraçades als seus fills, amb el casquet de llana per sobre de les celles o la boina negra que els protegia la cara, les mans a les butxaques o creuades sobre el pit, les sabates velles i els mitjons

posats. Tampoc es movien. El temps s'immergia com un rellotge mullat. El silenci els taponava les orelles. El mar de febrer els congelava els músculs i les faccions. Els conductes lacrimals s'obturaven. Una bombolla brotava pels narius o els contorns dels llavis serrats. No s'adonaven que s'ofegaven. O se n'adonaven però preferien tancar els ulls. Pels voltants hi havia restes de fogueres apagades sota l'aigua, farcells amb roba xopa, estris de cuina, maletes velles lligades amb cordes d'espart, caixes de cartró humit, trossos de canyes, fotografies que es desdibuixaven i vogaven per la superfície. En Martí gesticulava amb els braços enlaire en senyal d'alerta i volia cridar, però en aquell abisme no els veia ni els sentia ningú.

El matí era gèlid i en Martí, enfebrat, estremint-se, seia a la platja i s'agafava les cames arronsades amb els braços. Seia sol, abatut i atrapat davant del mar. El cel l'embolcallava. En Martí tenia els ulls del color del cel clar. S'havia apimat. S'havia fet tallar els cabells rossos arran. Tremolava. Potser tremolava de fred, però també de nervis i de por. Ell només era un soldat de lleva, reclutat sense preguntar. Tots eren molt joves. Els havien allistat com a últim recurs i no havien pogut fer res més que recular. Si hagués pogut triar, no hi hauria anat pas, a la guerra. No hauria anat a la guerra, si hagués pogut triar.

El mar gairebé pla arreplegava cada onada com qui adoba uns llençols. En Martí dibuixava a la sorra un cercle que l'onatge serè però insistent amenaçava d'esborrar. Uns metres a la dreta, un altre soldat seia sol amb el cap entre els genolls. No era un mirall. S'hauria pogut aixecar per anar a seure al seu costat. L'hauria abraçat. Que es faci silenci. Arribarà un dia que cada ànima s'haurà de valer tota sola.

En la retirada, entre les corredisses i les ordres contradictòries, en Martí havia perdut la seva unitat. Per un segon se li havia acudit escapolir-se, desaparèixer, tornar a casa. Però ni per a això no tenia forces. Era més fàcil deixar-se endur per la inèrcia. Que els altres decidissin per tu. Enmig de la caravana, arrossegava els peus i observava totes les persones que, com ell, anaven soles. No els dirigia la paraula. Es buscava a ell mateix en els altres. Els mirava els semblants tristos. Les mares agafaven els fills de les mans. Als sarrons no hi cabien els records. La mare d'en Martí es quedava sola al pis de Barcelona.

Davant del mar, atrapat entre l'aigua i el filat espinós, en Martí seia esgotat i endinsava la mirada en la línia de l'horitzó. Quan va morir el seu amic Francesc, en Martí va romandre plorant a la trinxera. Li va fer un petó i se'n va acomiadar. Després, va perdre l'escamot i va errar un temps indefinit al ras. Sentia trets llunyans. Un voltor sobrevolava la zona. Havia abandonat el cos amb els ulls oberts però sense vida d'en Francesc. S'ha de tenir cura dels cossos dels éssers estimats. L'hauria hagut d'enterrar en terra de ningú. Va travessar un poble enrunat. Va entrar a les cases derruïdes. Obria armaris que grinyolaven. Per les finestres entraven ombres sospitoses. Va caminar com un fantasma que ronda la mort. Cap soroll era innocent. Si el descobrien, doblegaria els genolls. Va trobar una avançada de tres soldats republicans i la guerra va continuar. Però la guerra mai continua com si no hagués passat res. Deixa senyals a la pell, als ossos, als pulmons, al cor.

En Martí s'estremia a la platja, afligit dintre del cercle que havia dibuixat a la sorra. Dies abans, camí de la frontera, s'havia deixat endur pel corrent. Observava els per-

fil, les espatlles, la manera de caminar de les persones que marxaven soles. De vegades, perdut en una boira de silenci i cansament, només veia les sabates dels qui avançaven davant seu. En arribar-hi, la frontera tancada era un formiguer, una muntanya foradada de cossos sense ànima. En Martí va seure en un racó. Es mirava, com hipnotitzat, una noia que es movia neguitosa amunt i avall i que tenia uns ulls grans i verds tan ferits que et feien venir ganes de guarir-los.

La Clàudia tenia quinze anys arrencats de soca-rel. A la platja, el seu cap era ple de mar brava que li batejava al front i a les temples. Les orelles filtraven un fil de sons externs que es modulaven a l'interior com un anar i venir d'onades: una pregària neguitosa, un rumor suplicant que es confonia en una barreja de veus i plors d'infants, un degoteig de converses distorsionades impossibles de desxifrar. S'esforçava a obrir les parpelles. Una agulla llarga i fina li perforava les òrbites i se li introduïa al cervell. Notava la sal als cabells, a les celles, a les genives i a les ungles. El turmell inflat, que algú li havia embolicat amb un tros de roba vella, batejava adolorit. La humitat i la fredor hivernals li penetraven els ossos com si fossin d'esponja.

El temps no és lineal, s'enlaira com una onada o recula com una marea. La ment de la Clàudia era una mar profunda amb imatges obscures, vacil·lants; espectres d'una altra vida o del migdia o la tarda del dia abans. La frontera tancada apareixia com una estació de l'infern, un coll d'ampolla on arribaven ànimes tristes. Algunes ànimes queien als peus i abatien els cossos de genolls a la terra pedregosa. D'altres, s'alçaven al cel de plom o fixa-

ven les mirades de vidre a l'infinit. Al vessant de la muntanya s'estenien mantes que cobrien els esquelets dels vius i dels morts. Tres homes enretiraven un nen inconscient de la calçada.

A la platja, la Clàudia premia la sorra amb els punys i la ressaca del seu crani arrossegava i engolia imatges i sensacions. Tenia les mans resseques i els llavis morats. Els cabells, llargs i castanys, s'encrespaven. No aconseguia obrir els ulls. Es va introduir la mà entre els botons de l'abric i la camisa sedosa, i es va palpar la pell freda com el marbre.

El migdia anterior, o la tarda del dia abans a la frontera, la Clàudia caminava descalça i sostenia amb una mà les sabates desgastades per les puntes i la sola. Vestia amb elegància rebregada, faldilles llises, de color beix, que a penes sobresortien d'un abric blau fosc amb solapes i botons. No duia equipatge. Com si hagués sortit corrents. Avançava entre les famílies amb passes impacients, sense adonar-se si empenyia algú. Si un soldat mal afaitat, un pare amb les espatlles caigudes o una mare amb les faccions resignades li demanaven soferts que parés atenció per on caminava, no els sentia. Es girava i reprenia el pas amb la mirada tensa. Esquivava àvies que reposaven l'esquena en farcells o nens que defallien sobre maletes engreixades i cenyides amb cordes d'espart. Va passar arran d'un cistell de vímet on plorava un nadó i va estar a punt d'ensopegar-hi. La mare, morena i bonica, que agrupava els altres tres fills per donar-los l'últim tall de formatge, va sentir un calfred a l'espina i va acaronar compungida el més petit. Gairebé el fa caure.

La Clàudia tenia la ment embotida i s'arronsava a la sorra. No podia obrir els ulls. L'oïda no era capaç d'esbar-

gir aquelles onades, que repicaven i hi tornaven endintre. Les temples li palpitaven. S'agafava la nuca amb les mans i acostava amb força el cap al ventre. Va fer un esforç abismal per obrir els ulls. Els tenia verds i afilats com navalles.

Poc abans que esclatés la guerra, la Clàudia encara era una nena. A la platja, va veure una dona d'uns trenta anys que escalfava una llauna amb dits indecisos. Una petita flama apareixia entre una fumera de vapor d'aigua. La Clàudia es mirava aquella dona com si l'espies. Se la mirava perquè la trobava atractiva. Li hauria acariciat una galta. En percebre que la dona es girava, va apartar la mirada i es va remoure a la sorra. Va adonar-se que durant la nit algú l'havia cobert amb una flassada. Se la va apartar d'una revolada. Li costava mirar als ulls. Es notava les galtes vermelles i els llavis secs. Va agafar un grapat de sorra i el va prémer amb el puny tancat. Va recuperar la flassada humida que havia apartat i la va estendre, ben plana. Hi passava la mà amb tanta suavitat que amb prou feines n'expulsava els grans de sorra. Es va tocar el turmell adolorit. S'aixecaria per comprovar si el podia recolzar a terra. Es va separar els cabells del front. Observava de reüll la mare bonica que donava el pit al nadó mentre despertava amb una moixaina cadascun dels seus altres tres fills i els oferia per beure una infusió calenta. Els farcells, els cistells, les caixes, devia ser tot el que els quedava. Li preguntaria si li feia falta la manta.

Però la Clàudia necessitava estar sola, que la deixessin en pau. Li semblava que no tenia res en comú amb tota aquella caravana de gent que també fugia. A qui li importaven les seves penes? Cadascú carregaria el seu dol. La Clàudia arronsava les espatlles i no gosava alçar la mirada. S'hauria tapat les orelles amb les mans. Va mirar de

nou la dona. Hi havia persones desconegudes a qui envoltava un misteri pertorbador. En un passeig solitari d'un dia de guerra, la Clàudia havia vist un home que treia el cap d'una cabana de pastor construïda amb pedra seca. En sentir-se descobert, el jove, amb barba negra i mirada temerosa, sense camisa però amb pantalons militars, va fer el gest de tornar a la cova, però de seguida va rectificar i li va allargar la mà. La Clàudia va badar els ulls verds, va tocar-li indecisa els dits i va sentir un calfred.

La Berta havia fet un niu a la sorra per agrupar-hi els seus fills. Si fos possible, els donaria aquella escalfor de quan els tenia a la panxa. Si tingués ales, les hauria estès per abrigar-los. El nadó dormia recolzat al pit. Una germana s'arraulia entre les cames, morta de fred, i l'altra, amb els genolls pelats i el nas encetat, es deixava acariciar la galta. El germà gran reclinava el cap en una espatlla.

Al voltant del niu que la Berta havia construït hi havia branques i canyes; farcells, cistells de vímet i flassades. Feia tant temps que fugien que només la Berta era casa. Solament la mare era casa perquè en Rafael va anar a la guerra i la va deixar amb tres fills i després el nadó que encara no coneixia el seu pare.

La Berta tenia els ulls d'ametlla i la pell molt morena. Es pentinava els cabells, negres i llisos, amb una clenxa i un passador senzill. La seva veu era tendra i càlida. Tenia els pits grans i els malucs amples. I exhalava una olor picant i dolça, de suor i d'efusió de llet materna. La Berta tancava els ulls i sentia com a pròpies, com si compartissin òrgans i pell, la gana, la por, la set, la ràbia o la tristor dels seus fills. I encara allargaria una mica més les ales

per abrigar amb una flassada una noia desolada en una platja que no era casa de ningú.

En Narcís tenia els cabells negres molt curts, les espatlles fornides, el semblant seriós. Els seus ulls negats eren dos pous d'aigua negra. No es reconeixia en l'emoció perquè no acostumava a plorar. Es treia les ulleres rodones i es fregava les parpelles amb els dits. Serrava les dents, es mossegava els llavis. La platja era una gàbia de filferro espinós, una taca fosca de cossos sense ànima, ajaguts, afamats, i una estesa d'abrics, maletes i botes. Feia tant fred, que els soldats obrien la sorra amb les mans per enterrar-s'hi fins al coll. Per això en Narcís es deia que a la platja hi estarien de pas, perquè un habitatge com cal té un sostre i quatre parets acollidores.

En Narcís mirava al mar i recordava els primers dies de la revolta, com sortien als carrers per prendre la via pública i arrencaven llambordes per transformar-la. Ell de seguida es va fer milicià. La militància és voluntària. Aquella no era una guerra com les altres. Aquella guerra era la nit del primer dia perquè un cop guanyada no existiria res del que hi havia hagut anteriorment. Pujaven als trens que duïen al front alçant el puny. Cal abatre el que és vell per crear un món pur, es deien. I ho farien amb les mans plenes de talls i durícies dels oblidats, dels deixats de banda, dels humiliats. La fraternitat no està lligada al sentimentalisme. Els moments crítics, de debilitat, són inevitables, però plorar no serveix per a res. Els fets ens condicionen però no ens determinen.

En Narcís contenia l'emoció a la mirada i pensava que era injust que els haguessin tancat. Que els vigilés la guàrdia muntada com si fossin presoners. Havien creuat la

frontera amb les mans buides, els havien forçat a deixar les armes. En Narcís contemplava els fusells amuntegats i sentia que ja no tenien força, que només eren ferralla. Al final de la guerra, quan reculaven per l'atac de l'enemic, el tinent de la seva companyia, amb els galons estrenats de l'exèrcit popular i regular, va matar un cavall. L'animal es va quedar atrapat al fang i va caure de genolls. Encara pujat a la gropa, el militar el va estovar. La bèstia renillava mirant al cel i treia una llengua afilada. Li va donar cops amb els punys i amb la culata de la pistola als lloms, al coll, a les galtes fins a matar-lo. L'oficial d'acadèmia va baixar orgullós del cavall i va continuar a peu, prement les mandíbules. En Narcís se li havia plantat al davant i li havia clavat els ulls amb menyspreu. L'aigua salada no és bona per beure. Davant del mar els ideals s'amagaven en un estremiment. No estic plorant, es confortava en Narcís. I es va eixugar les llàgrimes.

Si en Narcís tancava els ulls plorosos, els pensaments giraven en la foscor com les imatges d'una llanterna màgica. A la cantimplora no li quedava ni una gota d'aigua. Va encendre l'última cigarreta. El pols li tremolava. Uns metres enllà un altre soldat mirava el mar. No era un mirall. S'hauria pogut aixecar per anar a seure al seu costat. Li hauria posat la mà sobre l'espatlla i l'hauria convidat a fumar. A les motxilles només hi restaven crostons de pa sec. Els havien abandonat. Ni refugi, ni menjar, ni beure. Ni armes. Era normal que esperessin. Estaven massa cansats. Però no estaven sols. En Narcís podia dir nom, cognom i vida privada d'un bon grapat de soldats amb qui havia compartit mesos i anys de trinxera. Els primers dies de la guerra havien sortit embriagats als carrers, anaven a buscar armament a les casernes i alçaven barricades. Els sem-

blants afligits, els llavis eixuts, els cossos encorbats que ara contemplava ja havien superat contrarietats. Recuperarien la iniciativa. Soldats de la França colonial, reclutats a Algèria o al Senegal, amb sabres, baionetes i botes altes, acordonaven la sortida del camp. Un fusell metrallador els amenaçava. Però la nit anterior s'havien organitzat per desafiar la guàrdia muntada, fer un forat a la sorra, travessar el filferro espinós i anar a buscar, almenys, una mica de llenya. L'esperit de guerra no s'enterrava a la platja. L'endemà matarien un cavall per alimentar la tropa.

En Martí estava confós davant del mar immens, del matí que es despertava. Sense sortir del cercle que havia dibuixat amb les mans, es va descordar les botes i es va treure els mitjons. Encara assegut, trepitjava la sorra freda amb els peus descalços. Amb gestos mesurats de taló i punta, arronsant els dits, es feia massatges o comprovava la textura de l'arena. Es va alçar i es va descordar l'abric i la camisa. Es va abaixar els pantalons i els calçotets. Amb la roba apilada a terra, va restar uns segons dret, completament despullat al mig del cercle que havia traçat. Tenia les espatlles estretes, les natges rodones, les cames primes i la pell del cos molt més blanca que la del rostre. Va estendre els braços, com qui s'allibera d'alguna càrrega o desafia la brisa gelada. Tremolava, contraïa el melic. Va trepitjar el cercle de sorra i va caminar endavant. Va capbussar-se al mar de febrer, a l'aigua que era neu desglaçada, que era riu que erosiona la roca amb paciència, que era riera que arrossega grans de pedra o esquelets esmicolats. Sentia al pit una por de viure i una por de morir. Un esglai li va contraure els pulmons. La gelor li penetrava les entranyes. Agulles de gel li travessaven la pell. Es va cargolar com un

fetus al ventre de la mare i es va deixar enfonsar. No respirava.

De seguida va notar uns braços que l'agafaven per la cintura i el feien emergir amb un crit de renascut. El soldat Narcís el va acollir, regalimant aigua salada a l'abric militar, i el va abraçar. En Martí va mirar aquells ulls valents, darrere les ulleres esquitxades, i en una imatge esclatant, el va reconèixer de la frontera.

El migdia anterior, o la tarda del dia abans, a la frontera, la Clàudia caminava nerviosa i en Martí no podia apartar la mirada dels seus ulls verds. La Berta encara protegia el nadó espantada perquè aquella noia gairebé l'havia trepitjat. «On soc? Què faig?», es deia la Clàudia. Avançava entre les famílies amb passes impacients. Darrerament les coses que li passaven arribaven de cop. No sabia com pensar-les. L'olor, el mal de cap o de budells, la carícia a la pell, el gust dolç o amarg al paladar o a la llengua són immediats. No es raonen ni es planifiquen. Feia estona que sotjava els fusells amuntegats. En un racó hi havia una pistola com la del pare. Els gendarmes estaven distrets. La Clàudia sentia al pit una buidor de viure i també un vertigen de morir. Tenia una suor freda. La respiració accelerada li fregava la gola. Els ulls no eren navalles punxants sinó cera que es fonia. No volia sentir la veu de la mare. El món es va quedar en silenci. Un núvol negre va tancar el sol i va desaparèixer la llum de la terra. La Clàudia va agafar la pistola, se la va posar a una templa i va moure els llavis amb els ulls tancats. Perdoneu-me.

En Martí va fer un crit que cremava. Un gendarme va desenfundar. La Berta va tenir un esglai i va abraçar el nadó. El temps va contenir la respiració. Als pulmons de

la Clàudia no hi quedava aire. Es va sentir un tret de bala perduda. El milicià Narcís, de sang freda, havia saltat com un felí, havia agafat la Clàudia per la cintura com un ni-not, i l'havia tornat a la vida.